

Restitutie moet kunnen

Naar aanleiding van het recente debat over de wenselijkheid van een restitutie van objecten uit Belgische musea, die tijdens de koloniale periode in Congo werden verworven, hebben een aantal academici en professionelen uit de museum- en erfgoedsector ervaringen en ideeën uitgewisseld. Dit debat is uiteraard ook van belang met betrekking tot museumcollecties uit Rwanda en Burundi, en uit andere delen van Afrika en andere continenten.

In de hoop een positieve bijdrage te leveren tot het debat over collecties uit Congo wensen wij volgende opmerkingen te maken:

1. In dit debat is op basis van juridische argumenten vandaag geen zinvolle dialoog mogelijk. Heel wat museumcollecties zijn 'verzameld' lang vóór het ontstaan van wetgeving met betrekking tot internationale conflicten, mensenrechten, en de bescherming van cultureel erfgoed. Het feit dat we vandaag geen retroactieve wetgeving hebben is een weerspiegeling van de nog steeds erg ongelijke machtsverhoudingen tussen het globale noorden en zuiden.
2. Er bestaat een onmiskenbaar moreel argument voor restitutie dat volgt uit het feit dat het overgrote deel van het Congolese kunstpatrimonium zich in westerse musea en privécollecties bevindt. Dit maakt dat de meeste Congolezen hiertoe vandaag geen toegang hebben. Gezien kunst, erfgoed en geschiedenis belangrijke referentiepunten zijn voor emancipatie en ontwikkeling is een eeuwig status quo op dit vlak moreel onverdedigbaar.
3. Daarnaast is er ook een historische argument. Reeds tijdens de koloniale periode waren er Congolese vragen voor teruggave en bij de onafhankelijkheid gingen er stemmen op voor een complete restitutie van het cultureel erfgoed. Congolezen wezen toen op het belang om zowel de natuurlijke als de culturele rijkdommen in eigen handen te krijgen. Hoe graag men ook beweert dat het kolonialisme lang achter ons ligt, de bewaarplaats van het overgrote deel van het Congolese kunstpatrimonium toont het tegendeel aan, ondanks herhaalde vragen voor restitutie sinds de onafhankelijkheid.
4. Wij roepen op tot een open dialoog waarbij vragen tot restitutie met respect en ernst worden onthaald. Daarbij moet aanvaard worden dat restitutie in de eerste plaats gaat over het fysiek teruggeven van museumobjecten. Digitalisering, bruiklenen en reizende tentoonstellingen zijn ook belangrijk, maar mogen de aandacht niet afleiden van de kern van de discussie. Onduidelijkheden of bezorgdheden over praktische aspecten van restitutie (welke collecties, aan wie, hoe, etc.) mogen de dialoog niet in de weg staan. Indien nodig moeten wetten worden aangepast. Met respect luisteren moet in de plaats komen van paternalisme.
5. Musea moeten transparanter worden met betrekking tot de herkomstgegevens waar ze zelf over beschikken. Deze informatie moet ook toegankelijk worden voor niet-professionele onderzoekers en in het bijzonder voor Afrikanen en voor de Afrikaanse diaspora.
6. In België moeten algemene richtlijnen komen voor de museumsector met betrekking tot het beheer van koloniale collecties. Hierin kunnen we het voorbeeld volgen van de Duitse Museumvereniging en de specialisten aangesteld in Frankrijk. Deze richtlijnen zouden er

binnen het jaar moeten komen.

7. Binnen de Belgische musea en universiteiten bestaat een grote nood aan meer onderzoek naar de precieze herkomst van museumobjecten. Naar het voorbeeld van de onderzoeksgroepen in onze buurlanden zouden de Belgische overheden nieuwe middelen ter beschikking moeten stellen voor ambitieuze onderzoeksprogramma's met betrekking tot de herkomst van collecties en mogelijke strategieën voor restitutie. Dit onderzoek moet gevoerd worden in België en vooral ook in Afrika. Dergelijke onderzoeksgroepen moeten **binnen de twee jaar** operationeel zijn en leiden tot concrete plannen voor restitutie.

8. Musea moeten een proactief restitutiebeleid ontwikkelen met betrekking tot menselijke resten uit Congo en andere voormalige kolonies. Musea en wetenschappelijke diensten moeten zelf initiatieven ondernemen om via overleg te komen tot gepaste oplossingen. Dit proces moet **binnen een periode van vijf jaar** afgerond worden.

18/10/2018

Deze voorstellen worden onderschreven door volgende personen die allen in eigen naam spreken:

Ilke Adam (VUB)
Karel Arnaut (IMMRC, KU Leuven)
Berber Bevernage (UGent)
Marnix Beyen (UAntwerpen)
Leen Beyers (MAS Antwerpen)
Daniël Biltereyst (UGent)
Joris Capenberghs (Kwintessens)
Paul Catteeuw (FARO - Histories)
Véronique Clette-Gakuba (ULB) (signataire carte blanche "Restitution des trésors coloniaux: la Belgique est à la traîne" - Le Soir, 25/09/2018)
Sandrine Colard-De Bock (Rutgers University)
Maarten Couttenier (AfricaMuseum Tervuren)
Roel Daenen (FARO)
Laura De Becker (University of Michigan)
Filip De Boeck (IARA/KULeuven)
Matthias De Groof (Helsinki Collegium for Advanced Studies)
Els De Palmenaer (MAS Antwerpen)
Hugo DeBlock (UGent & KASK School of Arts Gent)
Sarah Demart (Université Saint-Louis, Bruxelles) (signataire carte blanche "Restitution des trésors coloniaux: la Belgique est à la traîne" - Le Soir, 25/09/2018)
Katrijn D'hamers (FARO)
Nicole Gesché-Koning (Académie Royale des Beaux-Arts de Bruxelles)
Nicole Grégoire (ULB)
Marc Jacobs (FARO & Vrije Universiteit Brussel)
Stijn Joye (UGent)
Johan Lagae (UGent)
Julie Lambrechts (FARO)

Bénédicte Ledent (Université de Liège)
Margot Luyckfasseel (UGent)
Elke Mahieu (UGent)
Marco Martiniello (Université de Liège)
Gillian Mathys (UGent)
Jacinthe Mazzocchetti (UCLouvain)
Michael Meeuwis (UGent)
Eline Mestdagh (UGent)
Pedro Monaville (NYU Abu Dhabi)
Jean-Luc Nsengiyumva (CES/Université Saint-Louis, Bruxelles)
Charlotte Pezeril (Université Saint-Louis, Bruxelles)
Rik Pinxten (UGent)
Olivia U. Rutazibwa (University of Portsmouth)
Elke Selter (School of Oriental and African Studies, London)
Koenraad Stroeken (UGent)
Sofie Van Bauwel (UGent)
Jos van Beurden (Vrije Universiteit Amsterdam)
Sarah Van Beurden (Ohio State University & UGent)
Vicky Van Bockhaven (UGent)
Philippe Van Cauteren (S.M.A.K. Gent)
Pauline van der Zee (UGent)
An Van.Dienderen (KASK School of Arts Gent)
Karel Van Nieuwenhuyse (KULeuven)
Olga Van Oost (FARO)
Steven Van Wolputte (IARA/KULeuven)
Joséphine Vandekerckhove (UGent)
Hannelore Vandenberghe (AfricaMuseum, Tervuren)
Martin Vander Elst (UCL) (signataire carte blanche "Restitution des trésors coloniaux: la Belgique est à la traîne" - Le Soir, 25/09/2018)
Hein Vanhee (AfricaMuseum Tervuren & UGent)
Saskia Willaert (Muziekinstrumentenmuseum Brussel – KMKMG)
Sophie Withaecx (VUB)
Mathieu Zana Etambala (AfricaMuseum Tervuren)
Benedikte Zitouni (CES/Université Saint-Louis, Bruxelles)